

JAN LENCZAROWICZ¹
Uniwersytet Jagielloński

Polityka Australii wobec uchodźców

Australijska polityka imigracyjna, szczególnie wobec uchodźców, oraz polityka wielokulturowości były często przywoływane w Europie jako pozytywny model, zwłaszcza przez zwolenników masowej imigracji i integracji nowo przybyłych w społeczeństwach przyjmujących. Jednak w ostatnich latach stanowisko Canberry wobec osób próbujących bez wiz dostać się na terytorium australijskie, by tam uzyskać status uchodźcy, wzbudza krytykę na świecie i w samej Australii. Zarazem, gdy Unia Europejska stanęła w obliczu fali niekontrolowanej migracji z Afryki i Azji, nie brakuje wezwań do przyjęcia australijskich rozwiązań. Trudno nie spostrzec, jak bardzo owe polemiki odzwierciedlają starcie różnych politycznych i ideologicznych perspektyw, a trafiające do polskiego czytelnika wypowiedzi są zwykle wyrwane z kontekstu. Dlatego poniższy tekst ma dwa cele: zarysowanie historii polityki australijskiej wobec uchodźców oraz wykazanie, że wprowadzone na przełomie wieku zmiany są raczej jej ewolucyjną kontynuacją niż radykalną zmianą.

Słowa kluczowe: Australia, uchodźcy, polityka imigracyjna

Australia's Policy Towards Refugees

Australian immigration policy, particularly regarding refugees, along with multicultural policies were often hailed in Europe as a positive model, especially by advocates of mass immigration and the integration of newcomers in receiving societies. However, in recent years Canberra's position on asylum seekers trying to reach the Australian territory without visas has provoked criticism in the world as well as in Australia. At the same time, when the European Union faces uncontrolled migration from Africa and Asia, there is no shortage of calls for an adoption of Australian solutions. One cannot but notice how much these polemics reflect the clash between different political and ideological perspectives, while voices on the topic which reach Polish-language readers are usually taken out of context. Therefore the text has two aims: to outline the history of Australian refugee policy and to show that the changes at the turn of the century are its evolutionary continuation rather than any radical change.

Keywords: Australia, refugees, immigration policy, asylum seekers

¹ Kontakt: jan.lencznarowicz@uj.edu.pl

Australia od czasów kolonialnych była miejscem schronienia lub osiedlenia uchodźców z Europy, tak z powodów politycznych, jak religijnych². W XX w. stosunek do poszczególnych fal uchodźczych znacznie się różnił. Związek Australijski, podczas konferencji w Evian w 1938 r., odmówił zwiększenia kwot imigracyjnych, co umożliwiłoby wpuszczenie żydowskich uchodźców z Europy, jednak jeszcze w tym samym roku ogłosił gotowość przyjęcia 15 tys. Łącznie do wybuchu wojny dotarło między 7 a 8 tys., w tym ponad 5 tys. w ramach specjalnego programu³. Niechęć władz australijskich do przyjmowania uchodźców żydowskich dobrze ilustruje reakcja rządu w Canberze na nalegania polskiego posła w Tokio – Tadeusza Romera, aby umożliwić wjazd obywatelom polskim, w olbrzymiej większości Żydom, którym udało się przedostać przez ZSRR⁴. Po wojnie do 1954 r., mimo różnych ograniczeń, przybyło ponad 17 tys. Żydów z Europy i Szanghaju, a do 1961 r. kolejne 10 tys.⁵. Podczas działań wojennych na Pacyfiku Australia dała schronienie 6 267 Azjatom – załogom statków i Chińczykom ewakuowanym z Papui Nowej Gwiney i innych wysp. Zgodnie z polityką „białej Australii”, gdy powrócił pokój, wyjechali oni dobrowolnie lub zostali pod przymusem usunięci i jedynie ok. 600 z nich uzyskało pozwolenie na dalszy pobyt⁶.

Na podstawie zawartej w 1947 r. umowy z Międzynarodową Organizacją do spraw Uchodźców (IRO) w Australii wylądowało 170 tys. dipisów (*Displaced Persons*), zdecydowanych nie wracać do swoich ojczyzn w Europie Środkowo-Wschodniej, które znalazły się pod okupacją albo kontrolą ZSRR. Ich przyjazd poprzedziła blisko półtora tysięczna grupa polskich kombatanów. W drugiej połowie lat 50. XX w. do australijskich brzegów przybyło ok. 7 tys. Rosjan wypuszczonych z ChRL, gdzie, zwłaszcza w Mandżurii (Harbin), większość z nich lub ich rodziców osiedliła się po rewolucji i wojnie domowej w Rosji. W wyniku inwazji ZSRR na Węgry w 1956 r. w Australii zamieszkało 14 tys., a po stłumieniu „Praskiej Wiosny” 6 tys. uchodźców. Kolejne fale napływały po przewrocie w Chile w 1973 r. (do 1982 r. – ok. 6 tys.), po tureckiej inwazji na Cypr w 1974 r., po wybuchu wojny domowej w Libanie w 1975 r. (do 1980 r. – 16 tys.) oraz w rezultacie wojny domowej i indonezyjskiej okupacji Wschodniego Timoru⁷. Szacuje się, że ogółem w okresie

² K. Rivett, *Refugees*, w: *The Australian People*, ed. J. Jupp, Cambridge 2001, s. 829; L. Paszkowski, *Polacy w Australii i Oceanii 1790–1940*, Toruń 2008, passim; A. Maksymowicz, *Emigracja z pogranicza Brandenburгии, Śląska i Wielkopolski do Australii Południowej w latach 1838–1914*, Zielona Góra 2011, ss. 50–73.

³ S. Rutland, *Jewish Refugee and Post-War Immigration*, w: *The Australian People...*, s. 534.

⁴ J. Lencznarowicz, *Prasa i społeczność polska w Australii*, Kraków 1994, s. 14–15.

⁵ S. Rutland, *The Jews in Australia*, Cambridge 2005, s. 51.

⁶ B. York, *Australia and Refugees, 1901–2002: An Annotated Chronology Based on Official Sources*, s. 9–11, 16.06.2003, https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/Publications_Archive/online/Refugeescontents; dostęp: 20.04.2017.

⁷ E. Kunz, *Displaced Persons: Calwell's New Australians*, Sydney 1988; S. Ozdowski, J. Lencznarowicz, *Post-War Polish Refugees*, w: *The Australian People...*, s. 623–624; B. Christa, *Russian Émigrés From China, Mid-1950-s To Early 1970s*, w: *The Australian People...*, s. 640–641; H. Schneider, *Chileans*,

od 1947–48 do 1974–75 przybyło blisko 300 tys. uchodźców lub osób przyjętych z powodów humanitarnych, a olbrzymia większość z nich korzystała z pomocy (tab. 1.). Po 1977 r. wśród przyjętych ze względów humanitarnych byli m.in. Żydzi z ZSRR, Wschodni Timorczyzy, Libańczycy, Chilijczycy, Irakijczycy i Polacy.

W 1954 r. Australia ratyfikowała *Konwencję Dotyczącą Statusu Uchodźców* podpisaną w Genewie w 1951 r., a w 1973 r. tzw. *Protokół Nowojorski* z 1967 r. Wprawdzie współpracowała z IRO, Międzynarodową Organizacją ds. Migracji Europejskich (ICEM) i ONZ, lecz przez długi czas na kryzysy uchodźcze reagowała *ad hoc*. Nie wypracowano jeszcze stałych mechanizmów przyjmowania uchodźców w rozumieniu konwencji genewskiej lub osób niespełniających zawartej w niej definicji uchodźcy, lecz znajdujących się w podobnej sytuacji. Zmiana nastąpiła dopiero, gdy kryzys wywołany zajęciem Wietnamu Południowego przez komunistów bezpośrednio dotknął Australię. Do końca 1981 r. 56 łodzi, w sumie z ponad 2 tys. ludzi na pokładzie, dotarło do australijskich brzegów, a w latach 1975–85 władze Australii przyjęły 95 tys. indochińskich uchodźców, w olbrzymiej większości z przepełnionych obozów w Azji Południowo-Wschodniej. Było to możliwe dzięki zapoczątkowaniu przez koalicyjny gabinet Malcolma Frasera w 1977 r., pod presją katastrofy humanitarnej, rozbudowanego programu przyjmowania uchodźców bądź osób pozostających w porównywalnym położeniu. Spójną i systematyczną politykę w tej dziedzinie zainicjował liberalny minister imigracji i spraw etnicznych Michael MacKellar⁸. Tak ukształtował się Australijski Program Humanitarny (*Australian Humanitarian Programme* – AHP), którego wybrane elementy zmieniano w zależności od sytuacji. W latach 90. XX w. w ramach kategorii *Special Assistance*, przeznaczonych dla osób niespełniających rygorystycznych wymogów konwencji genewskiej, lecz znajdujących się w sytuacji zagrażającej ich bezpieczeństwu, przyjęto blisko 35 tys. ludzi (zob. tab. 1), głównie z byłej Jugosławii⁹. W 1999 r. przeprowadzono operację *Safe Haven*, dzięki której prawie 4 tys. Kosowian i 1,9 tys. mieszkańców Wschodniego Timoru znalazło czasowe schronienie w Australii. Po wydarzeniach na Placu Niebiańskiego Spokoju w 1989 r. przebywający w Australii obywatele ChRL, w olbrzymiej większości studenci, również uzyskali wizy czasowe (ok. 17 tys.), do 1992 r. wizy te przyznano także ok. 8 tys. ich małżonków i dzieci. Ostatecznie, w przeciwieństwie do późniejszych przybyszów z Jugosławii, umożliwiono im pozostanie z powodów humanitarnych. Kolejne ponad 20 tys. obywateli chińskich starających się o azyl przybyło między czerwcem 1989 a marcem 1992¹⁰.

w: *The Australian People...*, s. 196–197; *Greek Cypriots*, w: *The Australian People...*, s. 419; M. Humphrey, *Lebanese since 1970*, w: *The Australian People...*, s. 561; B. York, *Australia and Refugees...*, s. 16.

⁸ M. MacKellar, *Refugee Policy and Mechanisms*, Ministerial Statement, House of Representatives, Debates, 24 May 1977, s. 1713, http://historichansard.net/hofreps/1977/19770524_reps_30_hor105/; dostęp: 20.11.2017.

⁹ V. Mence, S. Gangell, R. Tebb, *History of the Department of Immigration*, Canberra 2015, s. 68.

¹⁰ J. Gao, *Chinese Students in Australia*, w: *The Australian People...*, s. 223.

Od 1977 Australia, jako jeden z niewielu krajów (obecnie 27), zaangażowała się w program osiedlania uchodźców w państwach trzecich prowadzony we współpracy z Urzędem Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców ONZ (UNHCR), który wskazuje kandydatów spełniających kryteria konwencji genewskiej, zaś ostateczną decyzję podejmuje australijskie ministerstwo imigracji. W ten sposób uchodźcy, którzy nie mogą powrócić do ojczyzny ani osiedlić się w krajach pierwszego azylu, znajdują możliwość stałego zamieszkania w Australii. Tradycyjnie, obok USA i Kanady, Australia mieści się w pierwszej trójce krajów przyjmujących w ramach takiego programu najwięcej uchodźców: w 2015 r. spośród ponad 107 tys. osób rozsielonych w tym systemie 66,5 tys. przyjęły USA, 20 tys. Kanada i 9,4 tys. Australia¹¹. Jeśli wziąć pod uwagę liczbę przyjętych uchodźców na jednego mieszkańca, w 2010 r. Australia była na pierwszym miejscu, jednak w 2015 na czwartym po Lichtensteinie, Norwegii i Kanadzie¹². Ponadto Canberra udzielała silnego wsparcia finansowego UNHCR, w samym tylko okresie 2006–2013 wydając na ten cel 230 mln dolarów¹³.

W obecnej formie AHP składa się z dwóch zasadniczych części: dla osób, które o azyl ubiegają się przebywając poza Australią – *offshore* oraz dla tych, którzy takie starania czynią już po dotarciu do tego kraju – *onshore*. W pierwszym przypadku przyznawane są dwie kategorie stałych wiz: w programie dla uchodźców i w Specjalnym Humanitarnym Programie (*Special Humanitarian Program* – SHP). Program dla uchodźców obejmuje głównie uchodźców w rozumieniu konwencji genewskiej. Biorą w nim udział także ludzie żyjący w krajach, których są obywatelami lub stałymi mieszkańcami, ale są tam prześladowani (*In-country Special Humanitarian* – ISH), a nadto osoby, którym, niezależnie od miejsca pobytu, zagraża nagłe niebezpieczeństwo (*Emergency Rescue* – ER) oraz kobiety prześladowane lub stanowiące przedmiot troski UNHCR, żyjące poza swoją ojczyzną bez opieki krewnej płci męskiej i zagrożone prześladowaniem, nękaniami lub wykorzystaniem ze względu na płeć (*Woman at Risk* – WR). SPH przeznaczono dla osób, które przebywają poza swoją ojczyzną, lecz choć nie są uchodźcami w rozumieniu konwencji genewskiej, to jednak w swoim kraju byłyby poddane dyskryminacji równoważnej poważnemu łamaniu praw człowieka. Muszą one przedstawić istotne powody do osiedlenia się w Australii (np. zagrożenie w ojczyźnie, związki z Australią, brak możliwości osiedlenia się w innym kraju) oraz uzyskać poparcie (prawne

¹¹ UNHCR, *Global Trends. Forced Displacement in 2015*, s. 26, 20.06.2016, <http://www.unhcr.org/576408cd7.pdf>, dostęp: 10.04.2017.

¹² UNHCR, *UNHCR Projected Global Resettlement Needs 2012*, Geneva 2011, s. 74, <http://www.unhcr.org/protection/resettlement/4f0ff0d9/unhcr-projected-global-resettlement-needs-2012.html>, dostęp: 09.04.2017; UNHCR, *UNHCR Projected Global Resettlement Needs 2017*, Geneva 2016, s. 65 <http://www.unhcr.org/protection/resettlement/575836267/unhcr-projected-global-resettlement-needs-2017.html>, dostęp: 09.04.2017.

¹³ V. Mence, S. Gangell, R. Tebb, *History of the Department...*, s. 77.

i finansowe) ze strony australijskiego obywatela lub osoby z prawem stałego pobytu bądź uprawnionego obywatela Nowej Zelandii albo australijskiej organizacji. Beneficjenci programu uchodźczego i SPH mogą sponsorować najbliższych członków swoich rodzin, którzy trafiają do Australii na podstawie wiz tej samej kategorii, jaką wcześniej otrzymali sprowadzający ich partnerzy lub rodzice (rzadko dzieci), co oznacza, że nie wszystkie miejsca przeznaczone na przykład dla uchodźców zajmują rzeczywiście uchodźcy¹⁴.

W roku budżetowym 2015–16 77 tys. osób złożyło podania o wize w trybie programów *offshore*, a 15 552 je otrzymało, z tego 11 762 w ramach corocznego naboru, a 3 790 w pierwszej partii wiz dodatkowo przyznanych przez rząd Tony'ego Abbotta dla uchodźców z Syrii i Iraku (zob. tab. 1.). W całym naborze *offshore* 53,3% przybyło w programie uchodźczym, a 46,7% w SHP. 6 843 to uchodźcy w rozumieniu konwencji z 1951 r., 162 to przyjęci bezpośrednio ze swoich krajów, 2 zagrażało natychmiastowe niebezpieczeństwo i 1 277 to kobiety korzystające z wiz kategorii *Woman at Risk*. Pozostałe 7 268 osób to beneficjenci SHP. Najwięcej urodziło się w Iraku (28%), ale przybyli z Syrii, Turcji i Jordanii. Kolejny, najlepiej reprezentowany kraj urodzenia to Syria (27,4%), choć uchodźcy stamtąd wiele czasu spędzili w Libanie. Urodzeni w Birmie – Myanmar (12,5%) przyjeżdżali z obozów w Tajlandii, Malezji i Indiach, a Afgańczycy (11%) z Iranu, Pakistanu i Indonezji. Piątym na liście krajów, gdzie urodziło się najwięcej uczestników programu SPH (4,2%), była Demokratyczna Republika Konga. Do Australii dotarli oni przez obozy w innych krajach afrykańskich. Osoby, których podania rozpatrzono w roku budżetowym 2015–16, czekały na decyzję średnio ponad 60 tygodni¹⁵.

Druga zasadnicza część AHP – procedura *onshore* umożliwia zabieganie o status uchodźcy na terenie Australii. Zmierza ona do ustalenia, czy dana osoba jest uchodźcą w rozumieniu konwencji genewskiej lub należy się jej ochrona na podstawie innych traktatów międzynarodowych. Ci, którzy przekroczyli granicę australijską na podstawie ważnej wizej (np. turystycznej), mogą się starać o *Protection visa*, umożliwiającą stały pobyt i pracę. Natomiast ci, którzy dostali się na kontynent australijski bez ważnej wizej wjazdowej do 1 października 2017 r. byli

¹⁴ Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Offshore – Resettlement*, <http://www.border.gov.au/Trav/Refu/Offs>, dostęp: 10.11.2017; E. Karlsen, *Refugee resettlement to Australia: what are the facts?*, 7.09.2016, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1617/RefugeeResettlement, dostęp: 09.04.2017; J. Phillips, E. Karlsen, *Immigration – issues for Australia's humanitarian program*, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/BriefingBook45p/HumanitarianProgram, dostęp: 09.04.2017; Refugee Council of Australia, *Offshore program*, 1.03.2014, <http://www.refugeecouncil.org.au/getfacts/seekingsafety/resettlement/offshore-program/>, dostęp: 9.04.2017.

¹⁵ DIBP, *Australia's offshore Humanitarian programme: 2015–16*, Canberra 2016, ss. 4, 19–27, 33, <https://www.border.gov.au/about/reports-publications/research-statistics/statistics/live-in-australia/humanitarian-programme>, dostęp: 08.04.2017.

upoważnieni do złożenia podania o wizę czasową (*Temporary Protection visa*) do trzech lat, z możliwością ponownego rozpatrzenia po tym okresie, pozwalającą na pracę i studia, bez możliwości sprowadzania rodzin. Ponadto osoby przybyłe do Australii bez spełnienia wymogów posiadania wizy, a ubiegające się o status uchodźcy i zarazem gotowe pracować lub studiować na prowincji, poza wyznaczonymi miastami, mogły pod pewnymi warunkami starać się o 5-letnią *Safe Haven Enterprise visa*¹⁶.

Także wśród przyjmowanych *onshore* uchodźców nie dominują już przybysze z Europy, lecz z innych regionów świata, zwłaszcza z Bliskiego Wschodu i Azji Południowo-Wschodniej. Podobnie jak w innych latach ostatniej dekady, w roku budżetowym 2012–13 najwięcej uchodźców, którzy wjechali do Australii legitymując się innymi wizami, a stałą wizę uchodźczą uzyskali potem, było obywatelami: Pakistanu, Iranu, Egiptu, ChRL i Iraku, zaś wśród przybyszy, którzy bez wiz dotarli drogą morską (*Illegal Maritime Arrivals* – IMA) dominowali obywatele Afganistanu, bezpaństwowcy, obywatele Pakistanu, Iranu, Sri Lanki i Iraku¹⁷. Od początku XXI w. liczba przyznanych wiz w segmencie *onshore* wahała się wokół 2 tys., jedynie w latach 2009–11 między 4 a 5 tys., a w latach 2011–13 przekroczyła 7 tys., co w roku budżetowym 2011–12 stanowiło ponad połowę wszystkich wiz przyznanych dzięki AHP (zob. tab. 1.). Należy jednak zauważyć, że ze względu na omówioną poniżej politykę rządów koalicyjnych Tony’ego Abbotta i Malcolma Turnbulla, w roku budżetowym 2014–15 wydano zaledwie 44 wizy czasowe dla przybyszów, którzy bez wiz przepłynęli przez morze¹⁸. Tę wąską ścieżkę zamknięto całkowicie 1 października 2017 r. Od tego dnia osoby ujęte w kategorii IMA są zobowiązane opuścić Australię. Nie mają już prawa ubiegać się o żaden typ wizy w tym kraju. Natomiast otrzymują wizę przejściową (*bridging visa*), która umożliwia przygotowanie wyjazdu i czasowe korzystanie z podstawowej opieki medycznej i edukacji dla dzieci w wieku szkolnym. Po jej wygaśnięciu są klasyfikowani jako *unlawful non-citizens* i mogą zostać deportowani¹⁹.

Częstym źródłem nieporozumień jest właśnie określenie „nielegalni” używane w odniesieniu do przybyszów z kategorii *Illegal Maritime Arrivals*. W istocie, nie

¹⁶ DIBP, *Onshore – Protection Refugee and humanitarian*, <http://www.border.gov.au/Trav/Refu/Onsh>, dostęp: 08.04.2017; DIBP, *Visa options for illegal arrivals seeking protection*, <https://www.border.gov.au/Trav/Refu/protection-application-information-and-guides-paig/visa-options-for-illegal-arrivals-seeking-protection>, dostęp: 08.04.2017; DIBP, *Onshore – Protection. You applied for a Protection visa before 1 October 2017*, <http://www.border.gov.au/Trav/Refu/Onsh>, dostęp: 20.11.2017.

¹⁷ DIBP, *Australia’s Migration Trends 2013–14*, [Canberra] 2014, ss. 65–6, <http://www.border.gov.au/ReportsandPublications/Documents/statistics/migration-trends-13-14-full.pdf>, dostęp: 11.04.2017.

¹⁸ DIBP, *Australia’s Migration Trends 2014–15*, [Canberra] 2016, s. 65, <http://www.border.gov.au/ReportsandPublications/Documents/statistics/migration-trends-14-15-full.pdf>, dostęp: 11.04.2017.

¹⁹ DIBP, *Status Resolution Service*, <http://www.border.gov.au/Trav/Visa/visa-about-to-expire-or-expired/status-resolution-service>, dostęp: 20.11.2017.

oznacza to jednak, że popełnili przestępstwo, a zgodnie z art. 14. Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, każdy ma prawo ubiegać się o azyl, natomiast na mocy art. 31 konwencji genewskiej z 1951 r. rząd Australii nie może karać uchodźców, którzy bezpośrednio z terytorium, gdzie ich życie i wolność były zagrożone, nielegalnie wjechali na terytorium australijskie i bezzwłocznie zgłosili się do władz w celu wyjaśnienia swojego położenia²⁰. Szczegółowe regulacje, które wprowadzono w celu zniechęcenia potencjalnych przybyszów do przekraczania granic Australii bez ważnych wiz, a stawiające nowo przybyłych w położeniu gorszym niż osoby, które starają się o status uchodźczy po wjeździe do kraju na podstawie innego typu wizy, np. turystycznej, zostaną omówione niżej. Natomiast określenie „nielegalny” byłoby stosowniejsze dla tych, którzy po przekroczeniu granicy na podstawie ważnej wizy nie szukają ochrony prawnej jako uchodźcy i dopiero po jej wygaśnięciu pozostają nielegalnie w Australii, tzw. *visa overstayers*. Ich liczbę w połowie 2015 r. szacowano na ok. 62 tys.²¹.

Pierwszych 5 uciekinierów z Wietnamu dopłynęło do Darwin na małej łódce 28 kwietnia 1976 r., co zapoczątkowało kolejne próby przedostania się do Australii w ten sposób, a następnie pozyskania na miejscu statusu uchodźcy (*boat people*). Pierwsza, wzmiankowana już powyżej, fala nie była wielka – do sierpnia 1981 r. dotarło 2059 osób. Początkowo przyjmowano nowo przybyłych przychylnie jako ofiary brutalnego reżymu komunistycznego. Dopiero w 1982 r. wprowadzono procedury podejmowania indywidualnych decyzji w poszczególnych przypadkach, czy dany przybysz jest rzeczywiście uchodźcą. Znacznie więcej ludzi przyjęto w wyniku stworzonego w tym czasie zorganizowanego programu, dzięki któremu przetrzymywani w obozach uciekinierzy z Indochin, głównie Wietnamu, zostali rozsiadani w Australii. Jednak już wtedy pojawiły się głosy nawiązujące do dawnych obaw przed *yellow peril* i przestrzegające przed utratą kontroli nad własnymi granicami i zalewem Australii przez azjatyckich migrantów. W latach 1982–88 nie odnotowano przypłynięcia kolejnych łodzi. Lecz od listopada 1989 do 1998 r. na 90 łodziach przybyło 3124 osób (nie licząc załogi), a więc rocznie stosunkowo niewiele uchodźców. W większości wywodzili się z Kambodży, Wietnamu i Chin²².

W reakcji na ponowny napływ *boat people* w 1992 r. rząd Australijskiej Partii Pracy (ALP) Paula Keatinga, przy poparciu opozycji, wprowadził nakaz obowiązującego przetrzymywania w specjalnie do tego przeznaczonych ośrodkach

²⁰ Powszechna Deklaracja Praw Człowieka – [unesco.pl, http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf](http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf), dostęp: 10.04.2017; *Convention relating to the Status of Refugees*, <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfRefugees.aspx>, dostęp: 10.04.2017.

²¹ DIBP, *Australia's Migration Trends 2014–15*, [Canberra] 2016, s. 67, <http://www.border.gov.au/ReportsandPublications/Documents/statistics/migration-trends-14-15-full.pdf>, dostęp: 10.04.2017.

²² J. Phillips, H. Spinks, *Boat arrivals in Australia since 1976*, 23.07.2013, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/BN/2012-2013/BoatArrivals, dostęp: 13.04.2017.

wszystkich osób, które wjechały do Australii bez ważnych wiz (dotychczas stosowano to w indywidualnych przypadkach). Początkowo nowo przybyłych osiedlano w specjalnych ośrodkach do czasu rozpatrzenia podania, później jednak w przypadku nieudzielenia wizy uchodźczej przetrzymywano ich bezterminowo, aż do dobrowolnego wyjazdu z Australii lub deportacji. To prawo Sąd Najwyższy uznał za zgodne z konstytucją w 2004 r. Natomiast nie kierowano do takich ośrodków posiadaczy wiz, np. turystycznych, którzy po upływie ich ważności pozostawali w kraju nielegalnie. W roku budżetowym 1999–2000 w ośrodkach zatrzymania przebywało 8 205 osób. Do 31 stycznia 2017 r. w nielicznych już takich miejscach na kontynencie przebywało 1082 osób, na Wyspie Bożego Narodzenia – 269 osób, 568 osób oczekiwało na decyzję w sprawie zalegalizowania swojego pobytu na wolności, a 25 252 korzystało, również na wolności, z wizy przejściowej²³. Wśród ośrodków odgrywających dużą rolę (dzisiaj już zamkniętych) należy wymienić: Port Hedland i Curtin w Australii Zachodniej oraz Woomerę w Australii Południowej, gdzie miały miejsce zamieszki i strajki głodowe. W latach 1998–2005 prowadzenie takich ośrodków przekazano prywatnym firmom więziennym. Miejsca odosobnienia dla *unauthorised arrivals* ostro krytykowano zarówno w Australii, jak za granicą, oraz przeprowadzono w ich sprawie oficjalne dochodzenia. Tu należy wymienić krytyczny raport *A last resort? National Inquiry into Children in Immigration Detention* sporządzony przez Komisję Praw Człowieka i Równych Możliwości pod przewodnictwem Seva Ozdowskiego w kwietniu 2004 r.²⁴. Mimo odrzucenia raportu, rząd koalicji Partii Liberalnej i Partii Narodowej Johna Howarda, także pod presją własnej partii, nieco złagodził politykę, zwłaszcza wobec dzieci, umożliwiając rodzinom z dziećmi życie poza ośrodkami. Rząd ALP Kevina Rudda ogłosił w 2008 r., że stałe osadzenie w ośrodkach będzie stosowne tylko do pewnych kategorii *unauthorised arrivals* (np. stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego). Od 2011 r. kolejny rząd laburzystowski Julie Gillard zaczął wydawać wizy umożliwiające oczekiwanie na wolności na decyzję w sprawie status uchodźcy (*bridging visas*) także tym, którzy przybyli drogą morską.

Od 1999 r., gdy do australijskich brzegów przybiło 86 łodzi z 2721 ludźmi na pokładzie, nastąpił kolejny okres wzmożonego napływu *boat people*. Do 2001 r. do Australii trafiło 12 176 osób. Przybywali głównie z Bliskiego Wschodu i Afganistanu przez Indonezję, zwykle z pomocą właścicieli łodzi, wyspecjalizowanych w odpłatnym transporcie osób starających się o azyl w Australii. Wprowadzane ograniczenia prawne władze tłumaczyły koniecznością walki z przemytem ludzi i narażaniem ich życia w czasie przeprawy do Australii. Wielu *boat people* zginęło

²³ DIBP, *Immigration Detention and Community Statistics Summary*, 31.01.2017, [Canberra], s. 4, <https://www.border.gov.au/ReportsandPublications/Documents/statistics/immigration-detention-statistics-31-jan-2017.pdf>, dostęp: 13.04.2017.

²⁴ <http://www.humanrights.gov.au/our-work/asylum-seekers-and-refugees/publications/last-resort-national-inquiry-children-immigration>, dostęp: 13.04.2017.

w katastrofach na morzu w przepelnionych łodziach lub na małych statkach, mimo że coraz częściej jednostki używane do ich przewożenia były nowoczesne, z podwójnymi silnikami, radarami i nawigacją satelitarną. Sprawa nabrała rozgłosu, gdy w 19 października 2001 r. w wyniku zatonięcia indonezyjskiego kutra SIEV X życie straciły 353 osoby²⁵. Rząd australijski wzmocnił patrole straży nadbrzeżnej (*The Border Protection Legislation Amendment Act 1999*) oraz rozwinął współpracę z innymi krajami, przede wszystkim z Indonezją i Malezją, w celu zwalczania przemytu ludzi i rozwiązania kwestii uchodźców w całym regionie. Zorganizowano rozpatrywanie ich spraw w obozach przejściowych w tych państwach bądź umożliwienie powrotów do krajów pochodzenia. Zniechęceni potencjalnych *asylum seekers* służyło wprowadzenie w październiku 1999 r. przez koalicyjny rząd Howarda w miejsce wiz stałych wzmiankowanych już wiz czasowych (*Temporary Protection Visas*). Przygniatająca większość z ok. 11. tys. osób, które je otrzymały między 1999 r. a 2007 r., ostatecznie uzyskała pobyt stały. Gabinet ALP, kierowany przez premiera Rudda, zlikwidował wizy czasowe dla uchodźców w 2008 r. i przyznał im wizy stałe. To zostało ponownie zmienione w grudniu 2014 r. przez rząd koalicyjny na czele z Tonym Abbottem, kiedy to wizy czasowe przywrócono w kształcie wspomnianym powyżej²⁶. Ostatecznie, jak już wiemy, rząd Malcolma Turnbulla od 2017 r. uniemożliwił przyznawanie wiz uchodźczych osobom, którzy wjechały do Australii bez ważnych wiz wjazdowych.

Zdecydowane środki przeciwko wzmózonej imigracji *boat peole* podjął premier John Howarda w 2001 r., co znacznie przyczyniło się do jego zwycięstwa wyborczego w listopadzie tegoż roku. Pobudką do działania rządu był incydent z norweskim kontenerowcem *Tampa*, który doprowadził do napięć z Norwegią i Indonezją, z UNHCR oraz krytyki ze strony opinii światowej. Australijskie służby ratownicze 26 sierpnia 2001 r. poinformowały kapitana statku o tonącym kutrze rybackim *Palapa*. W wyniku podjętej akcji uratowano 433 osoby (poza 3 Pakistańczykami i 6 obywatelami Sri Lanki, wszyscy byli Afgańczykami), zamierzające ubiegać się o azyl na należącej do Australii Wyspie Bożego Narodzenia. Zdarzenie miało miejsce na wodach międzynarodowych między tą wyspą a Jawą, w indonezyjskiej strefie ratownictwa. Kontenerowiec *Tampa* wziął kurs na port Merak w Indonezji, lecz pod naciskiem uratowanych pasażerów zawrócił w stronę Wyspy Bożego Narodzenia. Z powodu zakazu wplynięcia na australijskie wody terytorialne znowu skierował się ku indonezyjskim brzegom. Jednak ponowne naciski nowych pasażerów, koniecznie chcących osiąść w Australii, kolejny raz wymusiły zmianę kursu *Tampy*. Ostatecznie, mimo braku zgody, 29 sierpnia 2001 roku z uwagi na pogarszające się warunki medyczne i strajk głodowy pasażerów, wspierany przez armatora i władze norweskie, kapitan zdecydował się wplynąć na australijskie wody

²⁵ B. York, *Australia and Refugees...*, s. 53.

²⁶ J. Phillips, H. Spinks, *Boat arrivals in...*

terytorialne, gdzie po godzinie statek przejęły siły specjalne. W kolejnych dniach Canberra porozumiała się z rządem Nowej Zelandii, która przyjęła 150 pasażerów *Tampy* i nieomal wszyscy uzyskali tam status uchodźcy, oraz z Nuru, gdzie UNHCR ustalił status prawny pozostałych osób. Ostatecznie 186 z nich musiało wrócić do swoich krajów, podczas gdy reszta otrzymała status uchodźców i w większości osiedliła się w Nowej Zelandii²⁷.

We wrześniu 2001 r., w atmosferze wytworzonej przez atak Al-Kaidy na Nowy Jork, 77% badanych Australijczyków wyrażało poparcie dla działań rządu w czasie kryzysu *Tampy*. W tej sytuacji parlament przyjął szereg ustaw składających się na rządowy plan – Strategia Pacyfiku, popularnie zwany *Pacific Solution*. Jego istotą było pogodzenie opartych na konwencji genewskiej i *Migration Act* z 1958 r. zobowiązań Australii wobec osób, które szukając azylu wkroczyły na teren jej jurysdykcji, z dominującą w społeczeństwie australijskim wolą polityczną decydowania o tym, kogo, w jakiej liczbie i w jakich okolicznościach kraj ten będzie przyjmować jako uchodźców. Dlatego wyłączono między innymi Wyspę Bożego Narodzenia, rafę Ashmore i wyspę Cartier oraz Wyspy Kokosowe (Keelinga) z australijskiej strefy migracyjnej, co oznaczało, iż przybysze, którzy nie byli australijskimi obywatelami, a bez ważnej wizy tam docierali, nie mogli ubiegać się o status uchodźcy. Wciąż mogliby się o to starać, jeśli dostaliby się na kontynent australijski (*onshore*), ale w tym czasie dla *boat people* było to bardzo trudne do osiągnięcia. Zgodnie ze zmienionym prawem, rozpatrywanie podań o azyl owych *irregular maritime arrivals*, którzy trafiali na wyspy lub zostali przechwyceni przez australijską marynarkę wojenną, ale nie zawróceni do Indonezji (za rządów Howarda miało to miejsce w przypadku 5 łodzi z 614 osobami na pokładzie)²⁸, przebiegało poza Australią (*offshore processing*). W tym celu Canberra podpisała umowę z władzami Papui Nowej Gwinei, na mocy której stworzono ośrodek w bazie marynarki na wyspie Los Negros przy brzegu wyspy Manus (stąd nazwa *Manus Regional Processing Centre*), oraz z rządem Nauru, gdzie powstał analogiczny ośrodek. W obu miejscach, prowadzonych przez sukcesorkę ICEM Międzynarodową Organizację ds. Migracji (IOM), a finansowanych przez Australię, przetrzymywano osoby ubiegające się o status uchodźcy. Procedura nie podlegała prawu australijskiemu, a składający podania nie mieli dostępu do australijskiej pomocy prawnej ani gwarancji, że jeśli zostaną uznani za uchodźców, to osiedlą się w Australii. Ogółem w tych ośrodkach

²⁷ H. Spinks, *Tampa: ten years on*, 22.08.2011, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/FlagPost/2011/August/Tampa_ten_years_on, dostęp: 11.04.2017; Senate Select Committee on a Certain Maritime Incident, *A Certain Maritime Incident*, Canberra 2002, http://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Senate/Former_Committees/maritimeincident/report/index, dostęp: 11.04.2017.

²⁸ J. Phillips, *Boat arrivals and boat 'turnbacks' in Australia since 1876: a quick guide to the statistics*, 17.01.2017, http://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/download/library/prspub/4068239/uplod_binary/4068239.pdf;fileType=application%2Fpdf#search=%22library/prspub/4068239%22, dostęp: 20.11.2017.

offshore przebywało 1637 osób, w olbrzymiej większości pochodzących z Afganistanu i Iraku. Z tego aż 1547 *asylum seekers* znalazło się tam do maja 2002 r., a następnie – ze względu na skuteczność podjętych przez władze działań – ta fala migrantów na pewien czas została zatrzymana. Ostatecznie 483 osoby zdecydowały się wrócić do swoich krajów, 705 uchodźców osiedlono w Australii, a 401 w Nowej Zelandii²⁹.

Polityka *Pacific Solution*, a zwłaszcza przetrzymywanie ludzi na Nauru i Manus, wywoływała liczne protesty. Wskazywano zwłaszcza na negatywne skutki dla zdrowia zatrzymanych, przede wszystkim dzieci, na przypadki strajków głodowych i samookaleceń. Podnoszono zarzuty o nieefektywności i wielkich kosztach całego przedsięwzięcia³⁰. Wkrótce po dojściu do władzy w 2008 r. rząd ALP, kierowany przez Kevina Rudda, nie tylko zlikwidował wize czasowe dla starających się o azyl i ograniczył ich obowiązkowe zatrzymanie do pewnych kategorii osób, ale również zakończył politykę *Pacific Solution*, w tym rozpatrywanie podań o wize uchodźcze w trybie *offshore processing*. Oznaczało to zamknięcie ośrodka na Nauru (ośrodek Manus z powodu spadku liczby *boat people* zlikwidowano już w 2004 roku). Wnioski przybyłych drogą morską bez wize miały być rozpatrywane na australijskiej Wyspie Bożego Narodzenia³¹.

Korzystając z nowych regulacji prawnych coraz więcej *boat people* starało się przedostać do Australii. I tak w 2008 r. przyłynęło tylko 7 łodzi ze 161 pasażerami, natomiast w 2012 r. aż 278 łodzi z 17 204 pasażerami i 392 członkami załogi, rok później liczba łodzi wynosiła 300 (z 20 587 pasażerami i 644 członkami załogi). Łącznie w latach 2008–2013 do australijskich brzegów dotarło w ten sposób ok. 51 tys. ludzi³². Gwałtowny wzrost liczby zatonięć oraz takie incydenty, jak na przykład wysadzenie łodzi przez pasażerów z obawy przed odholowaniem do

²⁹ J. Phillips, *The 'Pacific Solution' revisited: a statistical guide to the asylum seeker caseloads on Nauru and Manus Island. Background Note*, 4 September 2012, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/BN/2012-2013/PacificSolution, dostęp: 20.11.2017; Sen. Chris Evans. Minister for Immigration and Citizenship, *Last refugees leave Nauru*, 8 February 2008, <http://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/search/display/display.w3p;query=Id%3A%22media%2Fpressrel%2FYUNP6%22>, dostęp: 20.11.2017.

³⁰ M. Gordon, *Freeing Ali. The Human Face of the Pacific Solution*, Sydney 2005; M. Crock, B. Saul, *Future Seekers. Refugees and the Law in Australia*, Sydney 2002; Oxfam Community Aid Abroad, *Adrift in the Pacific. The Implication of Australia's Pacific Refugee Solution*, Fitzroy 2002; Asia Pacific Solidarity Network, Statement, 'The Pacific Solution is no solution', 15.05.2003, http://www.asia-pacific-solidarity.net/asiapacific/statements/asap_pacificsolution_150503.htm, dostęp: 12.04.2017; K. Bem, N. Field, S. Meyer, *A Price too High. The cost of Australia's approach to asylum seekers*, Oxfam, Australia 2007, <http://apo.org.au/node/2685>, dostęp: 12.04.2017; R. de Boer, *Children in Immigration Detention*, 20.08.2012, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/FlagPost/2012/August/Children_in_immigration_detention, dostęp: 12.04.2017.

³¹ Sen. Chris Evans. Minister for Immigration and Citizenship, *Last refugees leave...*

³² J. Phillips, *Boat arrivals in Australia: a quick guide to the statistics*, 23.01.2014, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1314/QG/BoatArrivals, dostęp: 12.04.2017.

Indonezji³³, wywoływały coraz większe kontrowersje. W połowie 2010 r. dotychczasowa wicepremier rządu ALP Julia Gillard zastąpiła Rudda na stanowisku premiera federalnego. Gillard uzyskała zgodę Malezji na przyjęcie 800 *boat people* starających się o azyl w Australii, a w zamian w ramach programu *offshore* miała zaakceptować 4 tys. osób, które wcześniej otrzymały status uchodźcy i przebywały na terytorium malezyjskim³⁴. Jednak wyrok Sądu Najwyższego uniemożliwił przeprowadzenie tej operacji. Ostatecznie rząd australijski porozumiał się z władzami Papui Nowej Gwinei i Nauru i – kierując się rekomendacją specjalnie powołanego panelu ekspertów³⁵ – zdecydował przywrócić procedurę *offshore processing* w ośrodkach Manus oraz Nauru. W maju 2013 r. przeprowadził w parlamencie ustawę wyrównującą status prawny ludzi wjeżdżających bez wizej i starających się o azyl na kontynencie z tymi, którzy lądowali na wyspach lub zostali zatrzymani na morzu. Miesiąc później do władzy powrócił Kevin Rudd i ogłosił bardzo surowe dla *boat people* rozwiązanie. Mianowicie mieli być kierowani do ośrodków poza Australią i nawet jeśli uzyskaliby status uchodźcy, nie mogli osiąść w Australii, zaś ci, którzy nie zostaliby uznani za uchodźców, jeśli nie wróciliby do swojego kraju (lub kraju, gdzie mieli prawo pobytu), mieli bezterminowo przebywać we wspomnianych ośrodkach³⁶.

Podczas kampanii wyborczej, na początku września 2013 r., opozycyjne partie Liberalna i Narodowa zapowiedziały podjęcie jeszcze bardziej zdecydowanych kroków³⁷. Zgodnie z przedwyborczą obietnicą „Zatrzymamy łodzie”³⁸, po przejęciu władzy premier Tony Abbott rozpoczął Operację Suwerenne Granice (*Operation Sovereign Borders*), prowadzoną przez siły zbrojne, policję, służby graniczne i administrację, a wymierzoną przeciwko *boat people* oraz tzw. *people smugglers*. Marynarka wojenna, przy bardzo ograniczonym dostępie mediów, zatrzymała i zmusiła do powrotu łodzie płynące z Indonezji i Sri Lanki. Od grudnia 2013 r. do sierpnia 2016 r. zawrócono, jak się szacuje, 29 łodzi z 740 pasażerami³⁹. Raptownie spadła

³³ *Timeline: Australia's asylum boat incidents*, SBS News, 23.08.2013, <http://www.sbs.com.au/news/article/2010/12/16/timeline-australias-asylum-boat-incidents>, dostęp: 12.04.2017.

³⁴ *Australia-Malaysia asylum seeker transfer agreement*, „FlagPost”, 27.07.2011, <http://parliament-flagpost.blogspot.com/2011/07/australia-malaysia-asylum-seeker.html#more>, dostęp: 12.04.2017.

³⁵ *Breaking the deadlock? The Report of the Expert Panel on Asylum Seekers*, „Flagpost”, 13.08.2012, <http://parliamentflagpost.blogspot.com.au/2012/08/breaking-deadlock-report-of-expert.html>, dostęp: 20.11.2017.

³⁶ J. Phillips, *A comparison of Coalition and Labor government asylum policies in Australia since 2001*, 28.02.2014, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1314/AsylumPolicies, dostęp: 12.10.2017.

³⁷ *The Coalition's Operation Sovereign Borders Policy*, July 2013, <http://parlinfo.aph.gov.au/parlinfo/search/display/display.w3p;query=Id%3A%22library%2Fparty%2F2F2616180%22>, dostęp: 13.04.2017.

³⁸ *Promise check: We will stop the boats*, ABC News, 8.05.2016, <http://www.abc.net.au/news/2014-07-27/we-will-stop-the-boats-promise-check/5474206>, dostęp: 13.04.2017.

³⁹ J. Phillips, *Boat arrivals and boat 'turnbacks' in Australia since 1976...*

liczba osób, które przedostawały się drogą morską do Australii (ze wspomnianych 20 587 w 2013 r. do 160 w roku kolejnym, zaś w latach 2015–16 nikomu się to nie udało). W 2015 r. opozycyjna Partia Pracy przestała sprzeciwiać się niedopuszczeniu łodzi na australijskie wody terytorialne. W razie konieczności pasażerów zatrzymanych statków transportowano do ośrodków na Nauru i Manus (*Regional Processing Centres*), ale ogólnie liczba przetrzymywanych osób, ubiegających się o status uchodźczy, także spadała. W końcu marca 2016 r. w pierwszym ośrodku przebywało 468 osób (363 mężczyzn, 55 kobiet i 50 dzieci), w drugim – 905 mężczyzn⁴⁰. Sytuacja prawna, warunki życia i traktowanie zatrzymanych wzbudzały protesty w Australii i za granicą oraz krytykę ze strony organizacji międzynarodowych, w tym UNHCR⁴¹. Ponadto wskazywano na duże koszty Operacji Suwerenne Granice⁴². Sąd Najwyższy Australii 3 lutego 2016 r. uznał konstytucyjność przetrzymywania starających się o status uchodźcy poza Australią⁴³.

⁴⁰ Legal and Constitutional Affairs Reference Committee, Senate, *Conditions and treatment of asylum seekers and refugees at the regional processing centres in the Republic of Nauru and Papua New Guinea. Interim Report*, Canberra May 2016, s. 3, http://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Senate/Legal_and_Constitutional_Affairs/Offshore_RPCs/Interim_Report, dostęp: 12.04.2017.

⁴¹ R. Ewart, *UNCR calls for immediate transfer of refugees out of Manus Island, Naru to 'humane conditions'*, ABC News, 5.05.2016, <http://www.abc.net.au/news/2016-05-05/unhcr-presses-for-transfer-of-refugees-out-of-detention-centres/7385748>, dostęp: 13.04.2017; *Australia asylum: UN criticises 'cruel' conditions on Nauru*, BBC News, 18.11.2016, <http://www.bbc.com/news/world-australia-38022204#>, dostęp: 13.04.2017; Amnesty International News, *Australia: Appalling abuse, neglect of refugees on Nauru*, 2.08.2016, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/08/australia-abuse-neglect-of-refugees-on-nauru/>, dostęp: 13.04.2017; Amnesty International, *Annual Report, Australia 2016/2017*, <https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/australia/report-australia/>, dostęp: 10.11.2017; Amnesty International, *Amnesty International Report 2016/17 – Regional Overview: Asia-Pacific*, „Refworld”, 22.02.2017, <http://www.refworld.org/docid/58b0342b13.html>, dostęp: 10.11.2017; Human Rights Watch, *World Report 2017*, <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/australia#5a664c>, dostęp: 10.11.2017; R. Cohen, *Broken Men in Paradise*, „New York Times” (NYT), 9.12.2016, <https://www.nytimes.com/2016/12/09/opinion/sunday/australia-refugee-prisons-manus-island.html>, dostęp: 11.11.2017; A. Gilbertson, *I am Ashamed to Be Australian*, NYT, 12.12.2016, https://nytimes.com/2016/12/12/opinion/sunday/i-am-ashamed-to-be-australian.html?_r=0, dostęp: 10.11.2017; *UNHCR says Manus detention fails international standards*, ABC News, PM, 12.07.2013, <http://www.abc.net.au/pm/content/2013/s3802147.htm>, dostęp: 10.11.2017; N. Evershed, R. Liu, P. Farrell, H. Davidson, *The Nauru Files*, „theguardian”, 10.08.2016, <https://www.theguardian.com/australia-news/ng-interactive/2016/aug/10/the-nauru-files-the-lives-of-asylum-seekers-in-detention-detailed-in-a-unique-database-interactive>, dostęp: 28.03.2017.

⁴² UNICEF Australia, *At What Cost? The Human, Economic and Strategic Cost of Australia's Asylum Seeker Policies and the Alternatives*, [2017] <http://www.unicef.org.au/Upload/UNICEF/Media/Documents/At-What-Cost-Report.pdf>, dostęp: 13.04.2017.

⁴³ High Court of Australia, *PLAINTIFF M68/2015 v MINISTER FOR IMMIGRATION AND BORDER PROTECTION & ORS*, 3.02.2016, <http://www.hcourt.gov.au/assets/publications/judgment-summaries/2016/hca-1-2016-02-03.pdf>, dostęp: 15.04.2017; N. Hasham, *High Court finds offshore detention lawful*, „The Sydney Morning Herald”, 3.02.2016, <http://www.smh.com.au/federal-politics/political-news/high-court-finds-offshore-detention-lawful-20160202-gmk5q6.html>, dostęp: 15.04.2017.

Natomiast 26 kwietnia tego roku Sąd Najwyższy Papui Nowej Gwinei wydał wyrok stwierdzający, że przetrzymywanie osób w ośrodku Manus jest niekonstytucyjne i nielegalne. Jego zamknięcie nastąpiło formalnie 31 października 2017 r., a sprzeciwiający się temu mieszkańcy albo opuścili obóz, albo zostali zeń usunięci⁴⁴. Ci, których podania o azyl zostały odrzucone, mogli korzystając z australijskiej pomocy finansowej powrócić do krajów pochodzenia lub nadal przebywać na terytorium Papui Nowej Gwinei. Osoby, które uzyskały status uchodźcy mogą skorzystać z porozumienia zawartego w listopadzie 2016 roku między rządem australijskim a ustępującą administracją Baraka Obamy w sprawie pomocy w stałym osiedleniu w USA 1 250 osobom z Manus i Naru. Waszyngton obiecał ich przyjęcie w zamian za osiedlenie w Australii uchodźców z finansowanych przez USA obozów w Ameryce Środkowej. Jednak po rozmowie telefonicznej z premierem Turnbullem, zaskoczony takim rozwiązaniem, nowy prezydent USA Donald Trump napisał na Twitterze: „Uwierzycie w to? Administracja Obamy zgodziła się wziąć tysiące nielegalnych imigrantów z Australii. Dlaczego? Zbadam ten durny układ!”⁴⁵. Niemniej od końca września 2017 r. osoby, które uzyskały status uchodźcy, są stopniowo przyjmowane do Stanów Zjednoczonych⁴⁶.

Podejmowano również inne środki zniechęcające do przedostawania się do Australii bez wizy wjazdowej. Jak już o tym była mowa, rząd Abbotta przywrócił zasadę, iż osobom, którym przyznano status uchodźcy, lecz bez wizy dostały się one do Australii przez morze, nie będą przyznawane wizy stałe, lecz tylko tymczasowe. Natomiast rząd Turnballa całkowicie zlikwidował możliwość uzyskania wiz w takich wypadkach. Ponadto czyniono wysiłki, aby znaleźć miejsca dla osiedlenia uchodźców w innych krajach Azji Południowo-Wschodniej. Jednakże podpisany w tej sprawie w 2014 r. układ z Kambodżą, oparty na zasadzie dobrowolności, nie przyniósł spodziewanych rezultatów⁴⁷.

⁴⁴ H. Davidson, B. Doherty, *Manus Island: PNG police move into detention centre and tell refugees to leave*, „theguardian”, 23.11.2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/nov/23/manus-island-png-police-move-into-detention-centre-and-tell-refugees-to-leave>, dostęp: 26.11.2017; *Manus Island asylum seekers removed from detention centre*, „The Telegraph”, 24.11.2017, <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/11/24/manus-island-asylum-seekers-removed-detention-centre/>, dostęp: 26.11.2017.

⁴⁵ R. Taylor, *Trump Refugee Dispute Strains Australian Alliance*, „The Wall Street Journal”, 2.02.2017, <https://www.wsj.com/articles/trump-refugee-dispute-strains-australian-alliance-1486045365>, dostęp: 14.04.2017.

⁴⁶ B. Doherty, *First Nauru refugees leave for US resettlement*, „theguardian-on-line”, 27.09.2017, <https://www.theguardian.com/australia-news/2017/sep/27/first-nauru-refugees-leave-for-us-resettlement>, dostęp: 18.10.2017.

⁴⁷ M. Gleeson, *The Australia-Cambodia Refugee Relocation Agreement is Unique, but does little to improve protection*, „Migration Information Source”, 21 September 2016, <http://www.migrationpolicy.org/article/australia-cambodia-refugee-relocation-agreement-unique-does-little-improve-protection>, dostęp: 13.04.2017; N. Hasham, *Blow to Australia's \$55 million Cambodia deal as two more refugees quit*, „Sydney Morning Herald”, 8 March 2016, <http://www.smh.com.au/federal-politics/political-news/blow-to-australias-55-million-cambodia-deal-as-two-more-refugees-reportedly-leave-20160308-gnda8q.html>, dostęp: 13.04.2017.

Uchodźcy oraz osoby będące w podobnej sytuacji objęci Australijskim Programem Humanitarnym stanowili niewielki odsetek ogółu imigrantów przyjmowanych w Australii, od roku budżetowego 2004–2005 mniejszy niż 10%. A jeśli weźmiemy pod uwagę tych, którzy uzyskali status uchodźcy zgodnie z procedurą *onshore*, zauważymy, jak jest ich niewielu w stosunku do wszystkich przybyłych w ramach AHP (zob. tab.1.). Co więcej, wzbudzający najwięcej emocji *boat people*, których uznano za uchodźców *onshore*, zwykle stanowili znikomy procent osób przyjętych w ramach tej procedury (np. w latach 2002–2008 między 0,5% a 4,6%) i tylko w sytuacjach kryzysowych ich liczba wzrastała (w roku 2012–2013 aż do 68,4%). Najczęściej jednak zdecydowaną większość w tej niewielkiej przeciw – w porównaniu z beneficjentami AHP – grupie stanowili pasażerowie samolotów, lądujący w Australii na podstawie innych, najczęściej turystycznych wiz⁴⁸.

Mimo to sprawa przyjmowania *asylum seekers* wzbudzała burzliwe spory i prowadziła do zaostrzenia polityki wobec migrantów nielegitymizujących się wizami, zwłaszcza jeśli przybywali łodziami (*unauthorised boat arrivals* lub *irregular maritime arrivals*). Nastąpiło to pod presją dużej części opinii publicznej, domagającej się ograniczenia liczby wpuszczanych do Australii uchodźców lub osób w podobnej sytuacji oraz uniemożliwienia – jak to określano – „przeskakiwania kolejki”. Takie hasła podejmowała zwłaszcza Partia Jeden Naród, kierowana przez Pauline Hanson. Gabinet koalicyjny partii Liberalnej i Narodowej Johna Howarda, z obawy przed utratą głosów na rzecz partii Hanson, przyjął z czasem niektóre punkty jej programu, zwłaszcza wobec przybyszów ubiegających się o status uchodźców⁴⁹. Partia Pracy, mimo że w pewnych okresach zajmowała przeciwne wobec koalicji stanowisko, zasadniczo jednak prowadziła w kwestii uchodźców nie tak bardzo odmienną politykę⁵⁰.

Szacuje się, że od zakończenia II wojny światowej do 2013 r. do Australii przybyło więcej niż 7,5 mln imigrantów, z czego ponad 800 tys. stanowili uchodźcy lub osoby przyjęte ze względów humanitarnych. W drugiej połowie XX w., masowa imigracja, złożona głównie ze słabo lub w ogóle niewykwalifikowanych pracowników i ich rodzin, miała na celu zbudowanie podstawy demograficznej dla zapewnienia bezpieczeństwa i rozwoju gospodarczego kraju. Uchodźcy lub osoby w podobnym położeniu, w tym powojenni dipisci, gdy przybywali do Australii swoim

⁴⁸ J. Phillips, *Asylum seekers and refugees: what are the facts?*, 2 March 2015, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1415/Asylum-Facts, dostęp: 14.04.2017; DIBP, *Australia's Migration Trends 2014–15*, [Canberra] 2016, s. 65, <http://www.border.gov.au/ReportsandPublications/Documents/statistics/migration-trends-14-15-full.pdf>, dostęp: 11.04.2017, s. 65.

⁴⁹ *One Nation Immigration, Population And Social Cohesion Policy*, AUSTRALIANPOLITICS.COM, 1.07.1998, <http://australianpolitics.com/1998/07/01/one-nation-immigration-policy.html>, dostęp: 5.04.2017; J. Jupp, *From White Australia to Woomera. The Story of Australian Immigration*, Cambridge 2007, second edition, s. 133–4.

⁵⁰ J. Phillips, *A comparison of Coalition and Labor...*

Tabela 1

Uchodźcy i inne osoby przyjęte z powodów humanitarnych 1947/8–2015/16.
Liczba wydanych wiz.

Lata budżetowe	Uchodźcy korzystający z pomocy			Uchodźcy niekorzystający z pomocy			Razem
1947/48 – 1974/75	264 053 (w tym 170 700 dipisów)			33 000			297 053
Australijski Program Humanitarny							
Rok budżetowy	Programy offshore			Protection Visas Onshore	Save Haven	Razem	Razem – wielkości planowane
	Uchodźcy, ISH, ER, WR ^a	Specjalny Program Humanitarny	Special Assistance				
1975-76	4 374					4 374	
1976-77	8 124					8 124	
1977-78	9 326					9 326	
1978-79	12 750	700				13 450	
1979-80	17 677	2 277				19 954	
1980-81	20 795	1 675		75		22 545	
1981-82	20 195	1 722				21 917	
1982-83	16 193	861				17 054	
1983-84	12 426	3 059				15 485	
1984-85	9 520	4 687				14 207	
1985-86	7 832	3 868				11 700	
1986-87	5 857	5 434				11 291	
1987-88	5 514	5 878				11 392	
1988-89	3 574	7 735				11 309	
1989-90	1 238	10 451		726		12 415	
1990-91	1 497	8 287		1 500		11 284	
1991-92	2 424	4 360	2 363	2 862		12 009	
1992-93	2 893	2 392	5 657	903		11 845	
1993-94	4 315	2 524	5 840	1 391		14 070	
1994-95	3 992	3 675	5 545	1 646		14 858	
1995-96	4 643	3 499	6 910	1 200		16 252	13 000

1996-97	3 334	2 470	3 848	2 250		11 902	12 000
1997-98	4 010	4 636	1 821	1 588		12 055	12 000
1998-99	3 988	4 348	1190	1 830		11 356	12 000
1999-00	3 802	3 051	649	2 458	5900 ^b	15 860	12 000
2000-01	3 997	3 116	879	5 741		13 733	12 000
2001-02	4 160	4 258	40	3 891		12 349	12 000
2002-03	4 376	7 280		869		12 525	12 000
2003-04	4 134	7 669		2 020		13 823	12 000
2004-05	5 511	6 585		1 082		13 178	13 000
2005-06	6 022	6 736		1 386		14 144	13 000
2006-07	6 003	5 313		1 701		13 017	13 000
2007-08	6 004	5 110		1 900		13 014	13 000
2008-09	6 499	4 586		2 417	5 ^b	13 507	13 500
2009-10	6 003	3 233		4 534		13 770	13 750
2010-11	5 984	2 966		4 828		13 778	13 750
2011-12	5 988	714		7 043		13 745	
2012-13	11 985	503		7 510		19 998	
2013-14	6 499	4 507		2 753		13 759	
2014-15	6 002	5 007		2 747		13 756	13 750
2015-16	8 284	7 268		2 003		17 555 ^c	13 750

A – podkategorie wiz: ISH – *In-country Special Humanitarian*, ER – *Emergency Rescue*, WR – *Women at Risk*.
 B – zawiera 4 tys. wiz przyznanych *offshore* dla sprowadzonych na pobyt czasowy z Kosowa, 1900 wiz *onshore* dla uciekających ze Wschodniego Timoru i 5 wiz dla przebywających przez 5 lub więcej lat w Indonezji w biurach International Organization of Migration.

C – w tym 3790 osób z 12 000, które mają być dodatkowo przyjęte przez Australię w związku z konfliktem w Syrii i Iraku.

Źródło: J. Phillips, *Australia's Humanitarian program: a quick guide to the statistics since 1947*, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1617/Quick_Guides/HumanitarianProg, dostęp: 9.04.2017.

wykształceniem i kwalifikacjami nie różnili się znacząco od większości innych przybyszów. Co więcej, wykazywali znacznie mniejszą niż wśród pozostałych kategorii imigrantów tendencję do reemigracji, ocenianej przez australijskie władze w czasach *nation building* jako istotna strata. Jednak od lat 80. XX wieku coraz bardziej nakierowywano selekcję imigrantów na wykształconą i wyspecjalizowaną w nowoczesnych dziedzinach produkcji i usług siłę roboczą tak, aby zapewnić

konkurencyjność i innowacyjność australijskiej gospodarki. Tego warunku przybawający na przełomie XXI w. uchodźcy w zdecydowanej większości nie spełniali. W konsekwencji proporcjonalnie do liczby imigrantów przyjmowanych ze względu na potrzeby gospodarcze, mały kwoty przeznaczone na łączenie rodzin oraz uchodźców i osoby przyjmowane ze względów humanitarnych, niepodlegające tym kryteriom. Zarazem narastała presja migracyjna wywołana procesami globalizacyjnymi, przepływem siły roboczej, unowocześnieniem środków transportu i spadkiem kosztów podróży oraz niestabilnością polityczną w wielu krajach Azji i licznymi kryzysami uchodźczymi w różnych regionach świata. W tej sytuacji w australijskim społeczeństwie rosły obawy przed masową imigracją, zwłaszcza przed niekontrolowanym napływem uchodźców. To z kolei wywoływało reakcje partii i innych czynników politycznych, które nie mogły pozwolić sobie na ignorowanie oczekiwań wyborców. I tak na przykład, w 2013 r. przekształcono Ministerstwo Imigracji i Obywatelstwa w Ministerstwo Imigracji i Ochrony Granicy, któremu podporządkowano służby celne i straż graniczną. Do połowy 2015 r. utworzono Australijskie Siły Graniczne, w pełni zintegrowane z Ministerstwem Imigracji i Ochrony Granicy⁵¹.

Cele ministerstwa określa wydany w 2015 r. dokument *Strategia 2020*, a wśród nich na pierwszym miejscu: „utrzymywanie suwerenności Australii poprzez ochronę naszych granic i terytorialnej integralności”⁵². *Strategia 2020* zapowiada jednak kontynuację programów uchodźczych i humanitarnych. Jednocześnie zapewniono, iż wszechstronny system wizowy będzie sprzyjał wydawaniu wiz za granicą, aby przeciwdziałać nielegalnym wjazdom do Australii. Przemyt ludzi będzie zwalczany, niezgodna z przepisami imigracja będzie powstrzymywana, rygorystyczny system ustalania praw do azylu zachowany, a osoby, które dostały się i pozostają w Australii w sprzeczności z przepisami będą zatrzymane. Ci, którzy azylu nie uzyskają, będą zatrzymywani, wysyłani do kraju pochodzenia lub do krajów trzecich, aczkolwiek zapowiedziano, że Australia wesprze trwałe rozwiązanie problemu ludzi szukających na świecie możliwości uzyskania azylu⁵³.

Wprawdzie powyższe sformułowania odzwierciedlają pewne zaostrzenie polityki wobec niektórych kategorii osób starających się o status uchodźcy w ostatnich dwóch dekadach, jednak zasadnicze stanowisko nie zmieniło się tak bardzo od dziesięcioleci. Gdy w 1977 r. minister MacKellar przedstawiał szeroko zakrojoną

⁵¹ DIBP, *Annual Report 2013–14*, Canberra 2014, s. 4–5, http://www.border.gov.au/ReportsandPublications/Documents/annual-reports/DIBP_AR_2013-14.pdf, dostęp: 16.04.2017; DIBP, *Annual Report 2014–15*, Canberra 2015, s. 4, <http://www.border.gov.au/about/reports-publications/reports/annual/immigration-2014-15>, dostęp: 16.04.2017; DIBP, *Annual Report 2015–16*, Canberra 2016, s. 12, <http://www.border.gov.au/about/reports-publications/reports/annual/annual-report-2015-16>, dostęp: 16.04.2017; V. Mence, S. Gangell, R. Tebb, *History of the Department...*, s. 84.

⁵² DIBP, *Strategy 2020*, [Canberra] 2015, s. 10, <https://www.border.gov.au/CorporateInformation/Documents/strategy-2020.pdf>, dostęp: 22.04.2017.

⁵³ DIBP, *Strategy 2020...*, s. 16, 18–19.

wizję polityki wobec uchodźców, obok nowatorskich, wychodzących naprzeciw ich potrzebom propozycji, podkreślał istniejące w tym względzie ograniczenia. Przede wszystkim akcentował rolę Australii jako kraju trzeciego, gdzie mogą być rozsielani uchodźcy w ramach programów UNHCR, a więc ten kierunek działań, który w ostatnich latach Canberra szczególnie rozwija, oraz zaznaczył, iż decyzja o przyjęciu uchodźców musi zawsze pozostać w rękach australijskiego rządu⁵⁴. Dwa lata później, ogłaszając zasady polityki imigracyjnej, ponownie wysuwał jako fundament narodowej suwerenności, wyłączną prerogatywę władz Związku Australijskiego, decydowanie, kto będzie wpuszczony do Australii. Przypominał, że tylko obywatelom lub uprawnionym członkom australijskiej społeczności przysługuje automatycznie prawo wjazdu, nikomu ponadto⁵⁵.

Pokazuje to leżącą u podłoża australijskiej polityki migracyjnej wagę, jaką zawsze przykładano do kontroli granic tego geograficznie izolowanego państwa. Bardziej niż w innych krajach imigracyjnych, z wyjątkiem Nowej Zelandii, australijskie władze skupiały się na selekcji pożądaných osadników i organizowaniu ich osiedlenia⁵⁶, nakierowanego na budowę nowego narodu i rozwój gospodarczy. Także i dziś podporządkowana jest temu polityka Związku Australijskiego, a w jej ramach, nawet kosztem dużych strat wizerunkowych i oskarżeń o niedotrzymywanie międzynarodowych zobowiązań, warunki i skala przyjmowania uchodźców i osób pozostających w podobnym położeniu.

Bibliografia

Książki:

M. Crock, B. Saul, *Future Seekers. Refugees and the Law in Australia*, Sydney 2002.

Gordon M., *Freeing Ali. The Human Face of the Pacific Solution*, Sydney 2005.

Jupp J., *From White Australia to Woomera. The Story of Australian Immigration*, Cambridge 2007.

Kunz E., *Displaced Persons: Calwell's New Australians*, Sydney 1988.

Lencznarowicz J., *Prasa i społeczność polska w Australii*, Kraków 1994.

Maksymowicz A., *Emigracja z pogranicza Brandenburgii, Śląska i Wielkopolski do Australii Południowej w latach 1838–1914*, Zielona Góra 2011.

Mence V., Gangell S., Tebb R., *History of the Department of Immigration*, Canberra 2015.

Oxfam Community Aid Abroad, *Adrift in the Pacific. The Implication of Australia's Pacific Refugee Solution*, Fitzroy 2002.

Paszkowski L., *Polacy w Australii i Oceanii 1790–1940*, Toruń 2008.

Rutland S., *The Jews in Australia*, Cambridge 2005.

⁵⁴ M. MacKellar, *Refugee Policy and Mechanisms, Ministerial Statement, House of Representatives, Debates*, 24 May 1977, s. 1713, http://historichansard.net/hofreps/1977/19770524_reps_30_hor105/, dostęp: 20.11.2017.

⁵⁵ Cyt. za: Department of Immigration and Ethnic Affairs, *Committee of Review on Migrant Assessment. Statement of Findings*, Canberra 1981, ss. 3–4.

⁵⁶ J. Jupp, *From White Australia...*, s. 6–7.

Rozdziały w monografiach:

- Christa B., Russians, w: *The Australian People*, ed. J. Jupp, Cambridge 2001, ss. 636–642.
- Gao J., Chinese Students in Australia, w: *The Australian People*, ed. J. Jupp, Cambridge 2001, ss. 222–225.
- Greek Cypriots, w: *The Australian People*, ed. J. Jupp, Cambridge 2001, ss. 419–420.
- Humphrey M., Lebanese since 1970, w: *The Australian People*, ed. J. Jupp, Cambridge 2001, ss. 561–564.
- Ozdowski S., Lencznarowicz, J., Post-War Polish Refugees, w: *The Australian People*, ed. J. Jupp, Cambridge 2001, ss. 623–625.
- Rivett K., Refugees, w: *The Australian People*, ed. J. Jupp, Cambridge 2001, ss. 829–834.
- Rutland S., Jewish Refugee and Post-War Immigration, w: *The Australian People*, ed. J. Jupp, Cambridge 2001, ss. 534–539.
- Schneider H., Chileans, w: *The Australian People*, ed. J. Jupp, Cambridge 2001, ss. 195–197.

Dokumenty:

- Department of Immigration and Ethnic Affairs, *Committee of Review on Migrant Assessment. Statement of Findings*, Canberra 1981.

Strony internetowe:

- Amnesty International, *Amnesty International Report 2016/17 – Regional Overview: Asia-Pacific*, „Refworld”, 22.02.2017, <http://www.refworld.org/docid/58b0342b13.html>, dostęp: 10.11.2017.
- Amnesty International, *Annual Report, Australia 2016/2017*, <https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/australia/report-australia/>, dostęp: 10.11.2017.
- Amnesty International News, *Australia: Appalling abuse, neglect of refugees on Nauru*, 2.08.2016, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/08/australia-abuse-neglect-of-refugees-on-nauru/>, dostęp: 13.04.2017.
- Asia Pacific Solidarity Network, Statement, ‘*The Pacific Solution is no solution*’, 15.05.2003, http://www.asia-pacific-solidarity.net/asiapacific/statements/asap_pacificsolution_150503.htm, dostęp: 12.04.2017.
- Australia asylum: UN criticises ‘cruel’ conditions on Nauru*, BBC News, 18.11.2016, <http://www.bbc.com/news/world-australia-38022204#>, dostęp: 13.04.2017.
- Australia-Malaysia asylum seeker transfer agreement*, „FlagPost”, 27.07.2011, <http://parliament-flagpost.blogspot.com/2011/07/australia-malaysia-asylum-seeker.html#more>, dostęp: 12.04.2017.
- Bem K., Field N., Meyer S., *A Price too High. The cost of Australia’s approach to asylum seekers*, Oxfam, Australia 2007, <http://apo.org.au/node/2685>, dostęp: 12.04.2017.
- Boer R. de, *Children in Immigration Detention*, 20.08.2012, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/FlagPost/2012/August/Children_in_immigration_detention, dostęp: 12.04.2017.
- Breaking the deadlock? The Report of the Expert Panel on Asylum Seekers*, „Flagpost”, 13.08.2012, <http://parliamentflagpost.blogspot.com.au/2012/08/breaking-deadlock-report-of-expert.html>, dostęp: 20.11.2017.
- The Coalition’s Operation Sovereign Borders Policy*, July 2013, <http://parlinfo.aph.gov.au/parlinfo/search/display/display.w3p;query=Id%3A%22library%2Fparty%2F2616180%22>, dostęp: 13.04.2017.
- Cohen R., *Broken Men in Paradise*, „New York Times” (NYT), 9.12.2016, <https://www.nytimes.com/2016/12/09/opinion/sunday/australia-refugee-prisons-manus-island.html>, dostęp: 11.11.2017.

- Convention relating to the Status of Refugees, <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfRefugees.aspx>, dostęp: 10.04.2017.
- Davidson H., Doherty B., *Manus Island: PNG police move into detention centre and tell refugees to leave*, „theGuardian”, 23.11.2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/nov/23/manus-island-png-police-move-into-detention-centre-and-tell-refugees-to-leave>, dostęp: 26.11.2017
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Annual Report 2013–14*, Canberra 2014, http://www.border.gov.au/ReportsandPublications/Documents/annual-reports/DIBP_AR_2013-14.pdf, dostęp: 16.04.2017.
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Annual Report 2014–15*, Canberra 2015, <http://www.border.gov.au/about/reports-publications/reports/annual/immigration-2014-15>, dostęp: 16.04.2017.
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Annual Report 2015–16*, Canberra 2016, <http://www.border.gov.au/about/reports-publications/reports/annual/annual-report-2015-16>, dostęp: 16.04.2017.
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Australia's Migration Trends 2013–14*, [Canberra] 2014, <http://www.border.gov.au/ReportsandPublications/Documents/statistics/migration-trends-13-14-full.pdf>, dostęp: 11.04.2017.
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Australia's Migration Trends 2014–15*, [Canberra] 2016, <http://www.border.gov.au/ReportsandPublications/Documents/statistics/migration-trends-14-15-full.pdf>, dostęp: 11.04.2017.
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Australia's offshore Humanitarian programme: 2015–16*, Canberra 2016, <https://www.border.gov.au/about/reports-publications/research-statistics/statistics/live-in-australia/humanitarian-programme>, dostęp: 08.04.2017.
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Immigration Detention and Community Statistics Summary*, 31.01.2017, [Canberra], <https://www.border.gov.au/Report-sandPublications/Documents/statistics/immigration-detention-statistics-31-jan-2017.pdf>, dostęp: 13.04.2017.
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Strategy 2020*, [Canberra] 2015, <https://www.border.gov.au/CorporateInformation/Documents/strategy-2020.pdf>, dostęp: 22.04.2017.
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Offshore – Resettlement*, <http://www.border.gov.au/Trav/Refu/Offs>, dostęp: 10.11.2017.
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Onshore – Protection Refugee and humanitarian*, <http://www.border.gov.au/Trav/Refu/Onsh>, dostęp: 08.04.2017.
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Onshore – Protection. You applied for a Protection visa before 1 October 2017*, <http://www.border.gov.au/Trav/Refu/Onsh>, dostęp: 20.11.2017.
- Department of Immigration and Border Protection (DIBP), *Status Resolution Service*, <http://www.border.gov.au/Trav/Visa/visa-about-to-expire-or-expired/status-resolution-service>, dostęp: 20.11.2017.
- Doherty B., *First Nauru refugees leave for US resettlement*, „theGuardian-on-line”, 27.09.2017, <https://www.theguardian.com/australia-news/2017/sep/27/first-nauru-refugees-leave-for-us-resettlement>, dostęp: 18.10.2017.
- [Evans C.], Sen. Chris Evans. Minister for Immigration and Citizenship, *Last refugees leave Nauru*, 8 February 2008, <http://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/search/display/display.w3p;query=Id%3A%22media%2Fpressrel%2FYUNP6%22>, dostęp: 20.11.2017.

- Evershed N., Liu R., Farrell P., Davidson H., *The Nauru Files*, „theguardian”, 10.08.2016, <https://www.theguardian.com/australia-news/ng-interactive/2016/aug/10/the-nauru-files-the-lives-of-asylum-seekers-in-detention-detailed-in-a-unique-database-interactive>, dostęp: 28.03.2017.
- Ewart R., *UNCR calls for immediate transfer of refugees out of Manus Island, Naru to 'humane conditions'*, ABC News, 5.05.2016, <http://www.abc.net.au/news/2016-05-05/unhcr-presses-for-transfer-of-refugees-out-of-detention-centres/7385748>, dostęp: 13.04.2017.
- Gilbertson A., *I am Ashamed to Be Australian*, „New York Times”, 12.12.2016, https://nytimes.com/2016/12/12/opinion/sunday/i-am-ashamed-to-be-australian.html?_r=0, dostęp: 10.11.2017.
- Gleeson M., *The Australia-Cambodia Refugee Relocation Agreement is Unique, but does little to improve protection*, „Migration Information Source”, 21.09.2016, <http://www.migration-policy.org/article/australia-cambodia-refugee-relocation-agreement-unique-does-little-improve-protection>, dostęp: 13.04.2017.
- Hasham N., *Blow to Australia's \$55 million Cambodia deal as two more refugees quit*, „Sydney Morning Herald”, 8.03.2016, <http://www.smh.com.au/federal-politics/political-news/blow-to-australias-55-million-cambodia-deal-as-two-more-refugees-reportedly-leave-20160308-gnda8q.html>, dostęp: 13.04.2017.
- Hasham N., *High Court finds offshore detention lawful*, „The Sydney Morning Herald”, 3.02.2016, <http://www.smh.com.au/federal-politics/political-news/high-court-finds-offshore-detention-lawful-20160202-gmk5q6.html>, dostęp: 15.04.2017.
- High Court of Australia, PLAINTIFF M68/2015 v MINISTER FOR IMMIGRATION AND BORDER PROTECTION & ORS, 3.02.2016, <http://www.hcourt.gov.au/assets/publications/judgment-summaries/2016/hca-1-2016-02-03.pdf>, dostęp: 15.04.2017.
- Human Rights and Equal Opportunity Commission, *A last resort? National Inquiry into Children in Immigration Detention, Canberra 2004*, <http://www.humanrights.gov.au/our-work/asylum-seekers-and-refugees/publications/last-resort-national-inquiry-children-immigration>, dostęp: 13.04.2017.
- Human Rights Watch, *World Report 2017*, <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/australia#5a664c>, dostęp: 10.11.2017.
- Karlsen E., *Refugee resettlement to Australia: what are the facts?*, 7.09.2016, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1617/RefugeeResettlement, dostęp: 09.04.2017.
- MacKellar M., *Refugee Policy and Mechanisms, Ministerial Statement, House of Representatives, Debates*, 24.05.1977, http://historichansard.net/hofreps/1977/19770524_reps_30_hor105/, dostęp: 20.11.2017.
- Legal and Constitutional Affairs Reference Committee, Senate, *Conditions and treatment of asylum seekers and refugees at the regional processing centres in the Republic of Nauru and Papua New Guinea. Interim Report*, Canberra May 2016, http://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Senate/Legal_and_Constitutional_Affairs/Offshore_RPCs/Interim_Report, dostęp: 12.04.2017.
- Manus Island asylum seekers removed from detention centre*, „The Telegraph”, 24.11.2017, <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/11/24/manus-island-asylum-seekers-removed-detention-centre/>, dostęp: 26.11.2017.
- One Nation Immigration, Population And Social Cohesion Policy*, AUSTRALIANPOLITICS.COM, 1.07.1998, <http://australianpolitics.com/1998/07/01/one-nation-immigration-policy.html>, dostęp: 5.04.2017.

- Phillips J., *Asylum seekers and refugees: what are the facts?*, 2.03.2015, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1415/AsylumFacts, dostęp: 14.04.2017.
- Phillips J., *Australia's Humanitarian program: a quick guide to the statistics since 1947*, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1617/Quick_Guides/HumanitarianProg, dostęp: 9.04.2017.
- Phillips J., *Boat arrivals and boat 'turnbacks' in Australia since 1876: a quick guide to the statistics*, 17.01.2017, http://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/download/library/prspub/4068239/upload_binary/4068239.pdf;fileType=application%2Fpdf#search=%22library/prspub/4068239%22, dostęp: 20.11.2017.
- Phillips J., *Boat arrivals in Australia: a quick guide to the statistics*, 23.01.2014, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1314/QG/BoatArrivals, dostęp: 12.04.2017.
- Phillips J., *A comparison of Coalition and Labor government asylum policies in Australia since 2001*, 28.02.2014, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/rp/rp1314/AsylumPolicies, dostęp: 12.10.2017.
- Phillips J., *The 'Pacific Solution' revisited: a statistical guide to the asylum seeker caseloads on Nauru and Manus Island. Background Note*, 4.09.2012, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/BN/2012-2013/Pacific-Solution, dostęp: 20.11.2017.
- Phillips J., Karlsen E., *Immigration – issues for Australia's humanitarian program*, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/BriefingBook45p/HumanitarianProgram, dostęp: 09.04.2017.
- Phillips J., Spinks H., *Boat arrivals in Australia since 1976*, 23.07.2013, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/BN/2012-2013/BoatArrivals, dostęp: 13.04.2017.
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka – unesco.pl, http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf, dostęp: 10.04.2017.
- Promise check: We will stop the boats*, ABC News, 8.05.2016, <http://www.abc.net.au/news/2014-07-27/we-will-stop-the-boats-promise-check/5474206>, dostęp: 13.04.2017.
- Refugee Council of Australia, *Offshore program*, 1.03.2014, <http://www.refugeecouncil.org.au/getfacts/seekingsafety/resettlement/offshore-program/>, dostęp: 9.04.2017.
- Senate Select Committee on a Certain Maritime Incident, *A Certain Maritime Incident*, Canberra 2002, http://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Senate/Former_Committees/maritimeincident/report/index, dostęp: 11.04.2017.
- Spinks H., *Tampa: ten years on*, 22.08.2011, http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/FlagPost/2011/August/Tampa_ten_years_on, dostęp: 11.04.2017.
- Taylor R., *Trump Refugee Dispute Strains Australian Alliance*, „The Wall Street Journal”, 2.02.2017, <https://www.wsj.com/articles/trump-refugee-dispute-strains-australian-alliance-1486045365>, dostęp: 14.04.2017.
- Timeline: Australia's asylum boat incidents*, SBS News, 23.08.2013, <http://www.sbs.com.au/news/article/2010/12/16/timeline-australias-asylum-boat-incidents>, dostęp: 12.04.2017.
- UNHCR, *UNHCR Projected Global Resettlement Needs 2012*, Geneva 2011, <http://www.unhcr.org/protection/resettlement/4f0ff0d9/unhcr-projected-global-resettlement-needs-2012.html>, dostęp: 09.04.2017.

- UNHCR, *Global Trends. Forced Displacement in 2015*, 20.06.2016, <http://www.unhcr.org/576408cd7.pdf>, dostę: 10.04.2017.
- UNHCR, *UNHCR Projected Global Resettlement Needs 2017*, Geneva 2016, <http://www.unhcr.org/protection/resettlement/575836267/unhcr-projected-global-resettlement-needs-2017.html>, dostę: 09.04.2017.
- UNHCR says Manus detention fails international standards, ABC News, PM, 12.07.2013, <http://www.abc.net.au/pm/content/2013/s3802147.htm>, dostę: 10.11.2017.
- UNICEF Australia, *At What Cost? The Human, Economic and Strategic Cost of Australia's Asylum Seeker Policies and the Alternatives*, [2017] <http://www.unicef.org.au/Upload/UNICEF/Media/Documents/At-What-Cost-Report.pdf>, dostę: 13.04.2017.
- York B, *Australia and Refugees, 1901–2002: An Annotated Chronology Based on Official Sources*, s.16.06.2003, https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/Publications_Archive/online/Refugeescontents; dostę: 20.04.2017.